

Op ijzeren wielen langs koningssteden

Kedeng-kedeng door **MAROKKO**

Rustig rondreizen in Marokko een fata morgana? Welnee, iedereen kan het. REIZEN Magazine ontdekt de koningssteden Fès, Rabat en Marrakech per spoor. Over bielen in woestijnzand langs steden vol theeslurpers, tapijtknopers en leerververs.

TEKST: MATTHIJS DE WINTER © FOTO'S: EMILE LUIDER

IN het land van duizend-en-een-satelietschotels hebben de geiten in de bagagerekken al lang plaatsgemaakt voor buggy's en Armani handtassen. De airco zoemt in onze coupé, naast mij luistert een meisje naar Arabische muziek op haar iPod. Een advocaat werkt op z'n laptop.

Er is zelfs railcatering. Chips, cola en couscous.

liiiieeeeeep. Bonk.

Bij elke stop stuift een geur van heet ijzer en lekkende olie de wagon binnen. Puffend trilt de locomotief onder de strak blauwe lucht. Niemand stapt in, niemand stapt uit. Iedereen wacht op de eindbestemming van deze trein.

Winkelen in de middeleeuwen

Allez, het gaat nét. Mijn rug schuurt langs een lemen muur, een harige ezelbuik schuifelt op tien centimeter voorlangs. Je waant je op een set van een Hollywood-film. Straks schreeuwt er iemand 'Cut!', de lichten gaan aan, de regisseur klapt tevreden en iedereen gaat weer gewoon aan het werk.

Denk je, maar dat gebeurt niet.

Dit is Fès.

Schrijver Abou el Fahdl ben el Mahouy noemde in de 14de-eeuw Fès de stad waar alle 'schoonheid en wijsheid waren verenigd' met 'wateren van honing en zilver.' Dit was 'het Athene van Afrika' toen onze voorouders elkaar nog met knuppels de hersens insloegen. Hier bloeide in de middeleeuwen al de kunstnijverheid en ook nu nog kun je de traditionele ambachten van tapijtwevers, houtbewerkers en pottenbakkers zien in de straten tussen de moskeeën en de soeks.

Overal zie je winkeltjes van het formaat bezemkast met lukraak opeengestapelde prullaria. Er is nauwelijks plaats voor de eigenaar, laat staan de klant, werkelijk alles kun je er kopen, van autoradio tot krultang. Heeft de winkelier zelf niet wat je zoekt, dan heeft de buurman het wel of anders diens broer.

Misselijkmakende kleuren

In Marokko staat Fès vooral bekend om het prachtige aardewerk en de kleurrijke leerproducten. Diep ver-

stopt in het centrum vind je de Tannerie, de grootste leerververij van Noord-Afrika. In lemen verfbaden worden de huiden van dromedarissen, schapen en koeien gekleurd. Het gekleurde leer wordt later weer verwerkt tot tassen, poefs of de bekende *babouches* (Marokkaanse pantoffels). Ongeveer 250 families werken in deze kleurenindustrie.

Gespierde mannen staan in de lemen teilen te stampen, soppen het leer in de verf of snijden de huiden met blinkende kapmesses op maat.

Winkelier Sadik heeft 15 jaar in verfbaden gestaan. Vanaf zijn dakterrassen mogen we even kijken naar de kleurrijke stinkpoeltjes. Rood, bruin, wit, geel, als een schilderspalet liggen de baden tussen de lemen huizen.

'De verf is gemaakt van natuurlijke producten zoals klaprozen en boomschors', doceert Sadik. 'Om de huiden vetvrij te maken gebruiken ze duivenpoep.'

'Aha, vandaar die geur.'

'Tsja', zucht Sadik. 'Vroeger werd de urine van jonge meisjes gebruikt, maar daar zijn we mee gestopt. *Tant pis.*' Hij kijkt er een beetje sip bij.

'Is dat ook de reden waarom u eruit bent gestapt?' 'Mais non, ik ben gestopt vanwege mijn vrouw. Mevrouw Sadik kon de geur die ik iedere avond mee naar huis nam niet waarderen.'

Die avond rijden we met een taxi naar een uitkijkpunt buiten de stad, de Borj Sud, een oude vesting. Zo van boven lijkt Fès chaotisch gebouwd. Toch heeft elke wijk dezelfde ingrediënten: moskee, bakkerij, kinder-

Links: ooievaars bezetten de Chellah ruïnes in Rabat.

De oorspronkelijke bewoners verlieten deze vesting al in 1154.

Boven: Opgepast! Pakezels rennen met hun last door de nauwe straatjes van Fès.

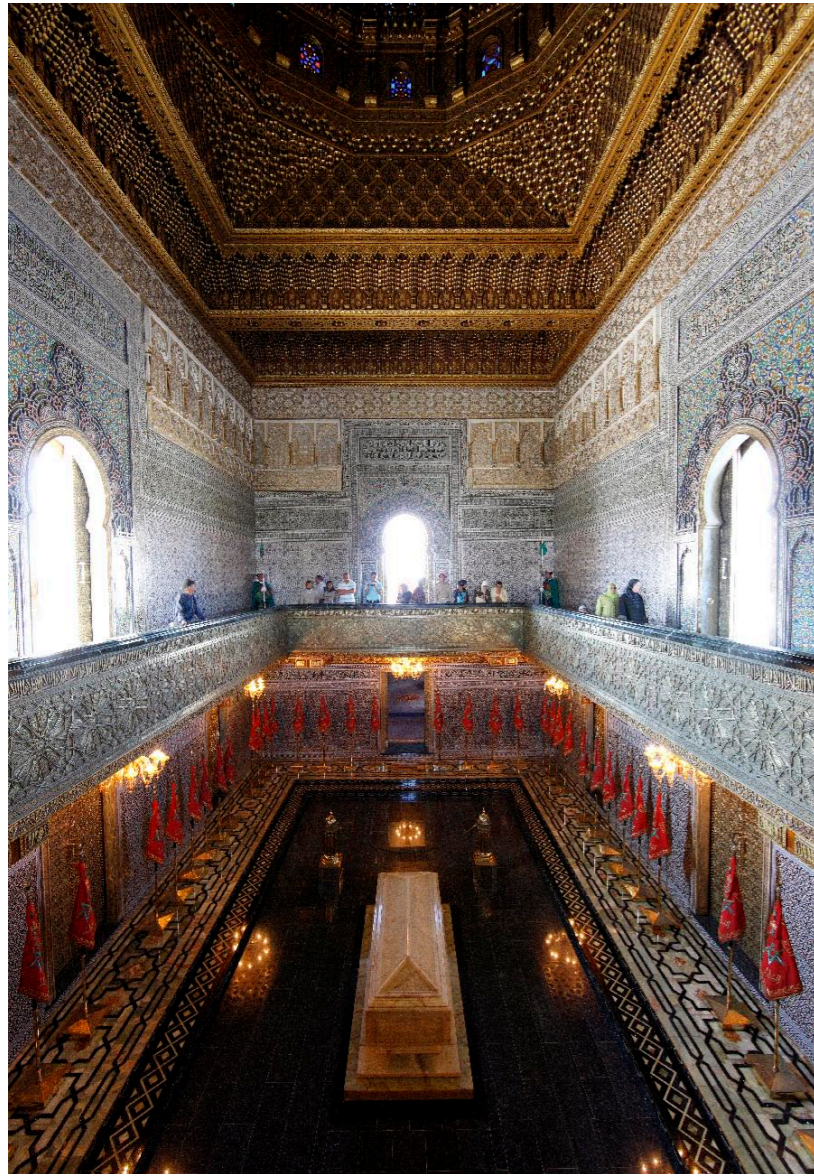

Foto boven:
Het Mohammed V
Mausoleum is ook
voor de Marokkanen
een grote attractie.

Foto rechtsboven:
Kasbah des Oudaias,
de oorspronkelijke
citadel van Rabat,
is een mysterieus
blauw-wit doolhof
aan zee.

Foto rechtsonder:
op het plein bij de
Zaouia Sidi bel Abbas
moskee in noord
Marrakech ben je
vaak de enige toerist.

waar onze trein een kleine drie uur over doet. De meeste stations zijn betonnen perrons in betonnen stadswijken. Dat hoort er ook bij. Met de trein kom je vaak via de achterdeur een stad binnen. Zo krijg je een blik achter de toeristenfaçade van een land. Marokko ontwikkelt in een rap tempo, maar dat zorgt wel voor enorme verschillen tussen arm en rijk. De advocaat in mijn coupé ziet, haastig opkijkend van zijn laptop, een herder op een oude ezel. Lang niet iedereen kan in een koningsstad koning zijn. Exact op tijd rolt de trein station Rabat Ville binnen.

Frisse hoofdstad

Je zou kunnen zeggen dat Rabat en Fès tegenpolen zijn. Het Marokkaanse Den Haag en Amsterdam. In Rabat zijn de straten breder en er waait een verkoelende zeewind. Misschien wel een westenwind, want het centrum is opmerkelijk zakelijk en modern. Bijna te Europees naar de smaak van schrijver A. den Doolaard, die de stad al in 1938 bezocht en er zelfs een ontmoeting had met de koning. Iets wat voor ons uitgesloten is, de gemiddelde Marokkaan krijgt de koning al nauwelijks in levenden lijve te zien. Liggen de meeste bezienswaardigheden in Fès op een zakdoek, in Rabat staat alles ver uit elkaar. Hier heb je geen gids nodig. Wie hier verdwaalt na de vuurdoop in Fès is een softie.

Vanaf het station nemen we een *petit taxi* naar het oude centrum. Aan de Atlantische Oceaan ligt de Kasbah des Oudaias, een oude woonvesting met wit-blauw geschilderde huizen. Alsof je op een Grieks eiland rondloopt. In de Kasbah zijn ook een Andalusische tuin en een theehuis te vinden. Voor een handvol *dirham* drink je hier mierzoete muntthee met gebakjes. Maar het echte hoogtepunt in Rabat is een middeleeuwse bouwput. De 12de-eeuwse Hassantoren had de minaret van de grootste moskee ter wereld moeten worden. Een megabouwproject met lange adem en die had Sultan en opdrachtgever Yacoub el-Mansour niet. Hij stierf en met hem de geldstroom.

Kaal en half afgebouwd priemt de minaret nu al eeuwenlang in de lucht. Dit complex is voor Marokkanen zelf ook een toeristische attractie. Voor je het weet, sta je met mobiele telefoons en camera's te hannesen om

opvang, hamman en fontein. Fouad, onze chauffeur, wijst ons op de groene daken van de stad. 'Allemaal religieuze gebouwen, groen is de kleur van de Islam.'

Als de zon achter de bergen dooft, klinkt van alle minaretten de zangerige oproep voor het avondgebed. Morgenvroeg gaan we met de trein verder Marokko in. Stiekem droom ik van rovers op paarden, kamelen in de wagon en conducteurs met geweren.

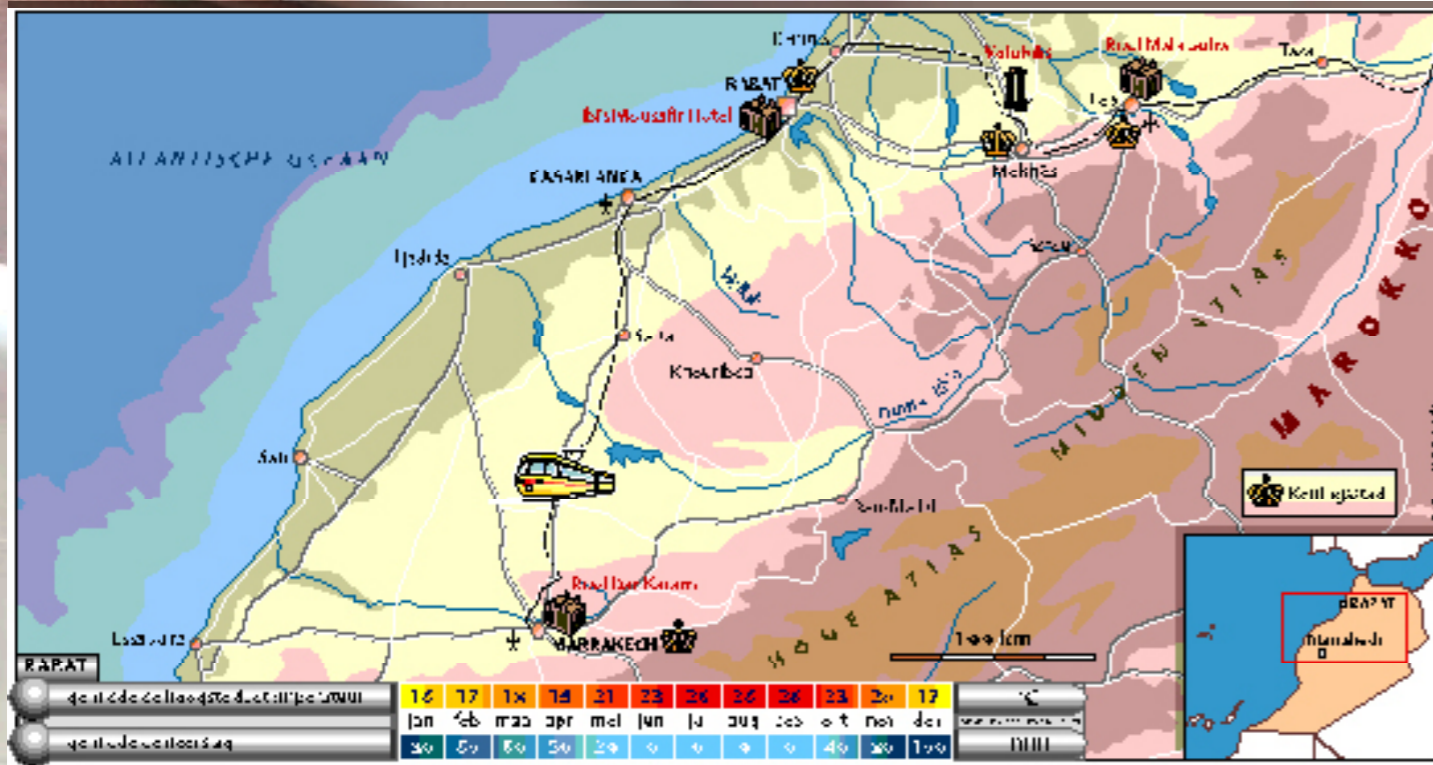
Fès - Rabat

Onderweg naar Rabat stopt de trein bij Mèknes (ook een koningsstad, zie kader), Sidi Kacem, Kénitra en Salé. Een rit van een kleine tweehonderd kilometer,

KONINGSSTEDEN

Fès, Meknes, Rabat en Marrakech zijn allemaal steden die ooit als residentie hebben gediend voor koninklijke families. Alle vier de steden hebben een belangrijke rol gespeeld in de vorming van Marokko vanaf Berber heersers tot de Arabische invasie, Europees kolonialisme en uiteindelijk de onafhankelijkheid in 1956. Veel Marokkaanse steden zijn opgedeeld in twee delen: de oude medina en de ville nouvelle. Tijdens het Frans protectoraat (1912-1956) werden naast de historische centra nieuwe woningen en flats gebouwd. Zo werd de Marokkaanse cultuur in de medina bewaard en gespaard voor de sloophamer. Door deze Franse inmenging spreken veel Marokkanen zowel Arabisch als Frans.

SPOREN IN MAROKKO

Op eigen initiatief per trein door Marokko reizen is kinderlijk eenvoudig, zeker in vergelijking met andere Afrikaanse landen. Ter plaatse kun je makkelijk tickets krijgen op de dag van vertrek. Regel het zelf aan het loket (afhankelijk van je Frans) of vraag je hotel/riad een ticket voor je regelen. Vooraf tickets regelen vanuit Nederland is niet mogelijk. De nachttreinen die rijden van Tanger via Casablanca naar Marrakech en vice versa kun je wél vooraf reserveren, maar ook niet vanuit Nederland. Over het algemeen is er in de trein plek genoeg. Alleen op het traject Rabat – Casablanca is het soms druk.

DE TREINEN

De treinen zijn degelijk en comfortabel (airco!). Wagons zijn er met coupés of meer modern, met losse stoelen en vierzitters. Er is weinig verschil in comfort tussen 1e en 2e klas. In de 1e klasse zitten meer toeristen. Wie juist tussen de lokale bevolking wil zitten, reist 2e klas. Treinsanitaire is nooit geweldig, ook hier niet. Neem je eigen toilet papier mee. **Tip:** je kunt bij het loket treintijdentabel opvragen (gratis) of downloaden van site (www.oncf.ma onder praktische informatie>download). Stations - overzichtelijke, moderne gebouwen (Fès, Casablanca, Marrakech) - schieten als paddenstoelen uit de grond. Treinen en tijden staan op duidelijke matrix borden, ook in het Frans.

ONDERWEG

Er is een 'railtender' service op de langere routes, maar het aanbod is bescheiden. Neem vooral genoeg te drinken mee. Let goed op welk station je er uit moet. Schrijf het op of vraag het aan medepassagiers. Stations worden niet of nauwelijks omgeroepen. Het is vooral opletten in Casablanca en Rabat, omdat je daar verschillende stations hebt voor bijvoorbeeld het centrum en de luchthaven. www.oncf.ma is de uitgebreide site van de Marokkaanse spoorwegen (ONCF), met alle prijzen, routes en tijden, onmisbaar als bij de voorbereiding.

WIST U DAT...

- De koning van Marokko, Mohammed VI, zijn eigen trein heeft. Met enig geluk te zien in Rabat of Casablanca.
- Het spoorwegennet van Marokko een van de grootste en modernste in Noord Afrika is. Maar voor Europese begrippen niet uitgebreid: bijna 1907 km lang (in Nederland ligt 2800 km spoorlijn terwijl Marokko 446.300 km² meet en Nederland slechts 33.883 km²).
- De Marokkaanse spoorwegen (ONCF) snel moderniseren. Dubbeldekkers rijden tussen Rabat en Casablanca en er zijn serieuze plannen voor een TGV-verbinding.
- De trein van Casablanca naar Marrakech bekend staat als de Marrakech Express, vooral beroemd vanwege de gelijknamige song van Crosby, Stills & Nash uit 1969. De Marrakech Express was een populaire route voor hippies op weg naar het (toen nog) in hasjesjerdampen gehulde Marrakech.
- Tickets goedkoop zijn. Prijsvoorbeeld: Rabat – Marrakech, 240 km in ruim 4 uur, 1e klas, enkele reis: 170 dirham (circa € 15), 2e klas: 112 dirham (€ 9,80). Ter vergelijking: Den Haag- Groningen (233 km) kost € 53 (enkele reis, 1e klas).

Souk van Marrakech. Hoe wilt u betalen? Visa, MasterCard, American Express?

die grote gezinnen in beeld te krijgen mét de toren. Er hangt een bijna feestelijke stemming. De hectiek en hitte van Fès maken plaats voor de tintelende frisheid van Rabat.

Rabat - Marrakech

Kedeng-kedeng, kedeng-kedeng, kedeng-kedeng...

De wagons van de Marrakech Express produceren een stampend melodietje. Twee uur rijden we nu al naar het zuiden en per kilometer stijgt de temperatuur een graad. Stof en zand plakt op de ruit. Alsof je door een vieze bril naar het landschap zit te kijken. Iets groens heb ik al heel lang niet gezien. Het frisse Rabat ligt alweer ver achter ons. Je hebt het gevoel heen en weer te pendelen tussen middeleeuwen en heden.

Een wandeling door de wagons levert altijd een praatje op. Zo loop ik tegen Helmut op, een Duitse vijftiger. Dertig jaar geleden zat hij hier in dezelfde trein. Marokko was gehuld in een dikke wietdamp van de Love Generation. Hippie holidays in de jaren zeventig. Nu laat Helmut zijn tienerdochter kennismaken met Marokko.

‘Alles is wel anders nu’, verzucht hij. ‘Wij noemden deze treinrit toen de zweeftrein. Je kon bijna bij de railtender een joint bestellen. *Oh Mamm*, dat waren nog eens tijden.’ De ex-hippie nipt aan zijn fruitsapje. Ook hij is veranderd. De leren sandalen zijn ingewisseld voor kekke outdoorschoenen en zijn harige benen steken uit een driekwart afritsbroek. Onveranderd zijn alle tussenstations. De trein stopt op afgelegen stationnetjes als Settat, L’Oasis en Benguerir. De verfijning en de luxe uit de steden is ver weg. Leven is overleven. Als aan de horizon plots de bergen van de Hoge Atlas verschijnen, stoten reizigers elkaar opgewonden aan: Marrakech!

Stofzuigerstad

Van alledrie de koningssteden is Marrakech veruit de meest toeristische. Waar Matisse, Flaubert en Orwell hun ezel aan een boom bonden, staan nu touringcars met airco en minibar te brommen. Wonderbaarlijk genoeg heeft Marrakech de charme weten te bewaren

KONINKLIJKE UITBREIDING

Als je ruim in de tijd zit, stap dan op weg naar Rabat uit op het station van Meknès. Voor deze koningsstad, met de bijnaam ‘het Versailles van Marokko’, heb je aan twee dagen genoeg. De stad is rustiger dan Fès en minder platgelopen dan Marrakech. Bovendien is het een mooie uitvalsbasis voor een dagtocht naar de mooiste Romeinse stad in Marokko, Volubilis. Als je moskeemoe bent en de drukke soeks je naar de keel grijpen, kun je hier weer even adem halen bij de vertrouwde krulzuilen, tempels en beelden. Zie ook www.sitedevolubilis.com.

OP REPORTAGE... REDACTEUR MATTHIJS DE WINTER
 ‘Treinen door Marokko is verbazingwekkend simpel, comfortabel en veilig. Wellicht zelfs teleurstellend modern voor een romanticus met de Oriënt-Express in het hoofd en Paul Theroux in de koffer, maar wel dé manier om je efficiënt tussen de koningssteden te verplaatsen. Het mooiste traject ligt richting Marrakech. Daar voel je nog de cadans van wegzakkende bielzen in het woestijnzand.’

van mysterieuze en exotische stad. Vreemdelingen horen bij Marrakech. Als een stofzuiger zuigt de stad alles en iedereen van heinde en ver naar zich toe. En het plein Djemaa el Fnaa is de stofzuigerzak waar alles in rond tolt. Dit stomende plein van enkele voetbalvelden groot middenin de stad is de plaats waar Berbers, Toeareg en Senegalese handelaars eindeloos onderhandelen over tapijten en kruiden. Slangenbezweerders, aapjes en sprookjesvertellers vermaken de vermoeide reiziger. Bij je eerste bezoek ga je hier altijd kopje onder. Niks bereidt je voor op deze plek. Rood aangelopen Amerikanen, Duitsers en Italianen lopen met zakken vol souvenirs over het plein uitgezwaaid door grijnzende winkeliers. Sloffes en lampjes van kamelenblaas zijn de bestsellers dit jaar. Heb je in Fès de garantie dat je verdwaalt, hier in Marrakech koop je altijd teveel.

Riad Mabrouka, vol mozaïeken en Arabische kunst. *Oui-oui, hier willen we wel slapen.*

Afdingen? Mooi om naar te kijken, waardeloos om zelf te doen. Ik kan het gewoon niet. Met een stalen gezicht zielig doen, praten als Brugman en uiteindelijk krijgt de Marokkaan zijn zin. 'No cash?' Daar verschijnt de pinautomaat 'Visa, MasterCard, American Express?'

Doe dat!

We lunchen de volgende dag in literair Café Dar Cherifa. Een prachtige riad met zalige kussens én een bibliotheekje. Het houtsnijwerk, de mozaïeken, alles is gemaakt met een benijdenswaardige precisie, elke millimeter is versierd. Onze gids Mohammed komt net terug van het middaggebed en vraagt hoelang we eigenlijk in de stad zijn. 'Twee nachten.' Een beetje beledigd kijkt Mohammed me aan. 'Seulement deux nuits?' 'Oui.' Hij pakt het lijstje met alle plekken die we willen zien. 'Allemaal op dezelfde dag?' 'Graag.' 'Pfff, les Hollandais', jammert Mohammed. Maar hij laat er geen gras over groeien. Hij heeft even de scooter van zijn moeder geleend. 'Mohammed, doe je dat altijd?' 'Nee, alleen voor Hollanders die geen tijd hebben', grimlacht hij.

Zonder helm scheuren we twee tellen later door de soek. Rakelings langs lampen, zadeltassen, sieraden, brillen en meubels. 'Euh Mohammed, is dit geen voetgangersgebied?' Marrakech duizelt je al snel, maar na deze rit helemaal. Dat gevoel neemt niet af als je de oude koranscholen Medersa Ben-Youssef, de Sidi Bel Abbès moskee, de paleisruïnes uit de 16de eeuw van El Badi en het werkelijk buitenaards mooie paleis El Bahia op één middag wilt zien. Het is gewoonweg te veel, te mooi, te groot om in een keer te bevatten. Je kunt hier dágen rondwalen. Tip, mede namens Mohammed: doe dat! Overdag is het snikheet in Marrakech, 's avonds aangenaam warm. Tot in de kleine uurtjes kun je flaneren door de stad of neerzakken bij een theehuis. Wij hebben iets beters ontdekt. Bovenop onze riad is een dakterras. Na een dag slenteren door de binnenstad ben je hier bijna alleen met de wind, de vogels en de satellietshotels. In de verte klinken de bezwerende trommels en het ritmische gezang van de Djemaa el Fna. De nacht komt op kousenvoeten aangeslopen vanuit de woestijn en verspreidt zich over de stad. Europa lijkt werelddelen ver weg. ☉

Vragen of opmerkingen?
mdewinter@anwb.nl

Hoe kom je er?

Wij vlogen met Royal Air Maroc vanaf Schiphol via Casablanca naar Fès (enkele reis vanaf € 331 p.p. all-in) en terug vanuit Marrakech ook via Casablanca (enkelte reis vanaf € 285 p.p. all-in). Informatie: www.royalairmaroc.com of (020) 515 85 90. Ryanair (www.ryan-air.com) en Transavia (www.transavia.com) bieden ook vluchten naar Fès en Marrakech aan maar niet het hele jaar door.

Beste reistijd

De ideale tijd voor een bezoek aan de koningssteden is het voor- en najaar. In de zomermaanden is het in de medina's en soeks erg heet en benauwd.

Eten en drinken

Voor een maaltijd met drinken ben je gemiddeld €15 tot €20 kwijt. De Marokkaanse keuken is niet erg gevarieerd, wel smaakvol. Veel kip of lamsvlees met couscous en groenten in de *tajine* (een aardewerken stoofpot) of schotels met vis. De potjes zijn goed doorstoomd en daarom darmtechnisch een aanrader. Je kunt ook op straat eten, maar pas op. Vooral de eettentjes in Marrakech op Djem el Fna staan bekend om hun onhygiënische kookwijze. Ga hier liever naar een restaurant met uitzicht op het plein. Ook riads hebben goede keukens. Alcoholische dranken zijn alleen verkrijgbaar in internationale hotels of riads met buitenlandse eigenaren.

Tip: literair café *Dar Cherifa* in Marrakech, www.marrakech-riads.info/uk-cafe-litteraire-marrakech.php. Prachtige *riad* met bibliotheek, waar je ook kunt lezen, lunchen of muntthee drinken.

Accommodaties

Probeer te overnachten in een *riad*. Deze oases van rust en ruimte zijn ideaal in heksenketels als Fès, Rabat en Marrakech. In het oude hart van Fès ligt *Riad Mabrouka*. Gerund door twee Franse families, prachtig opgeknapt en luxueus ingericht. Prima uitvalsbasis voor een bezoek aan de medina: 2-pk vanaf € 80. Tel. + 212 35 63 63 45 www.ryadmabrouka.com Praktisch overnachten in Rabat: *Ibis Mousafir* Sfeerloos hotel, maar direct naast station en met een taxi zit je zo in het hart van de stad. 2-pk vanaf € 43. www.ibishotel.com Marrakech begint aardig vol te raken met guesthouses en riads. Wij vonden een fijn adres in Dar Karam, onderdeel van een groep riads die stijlvol zijn gerestaureerd door plaatselijke architecten. Prettig personeel, sfeervolle kamers en transfer van en naar luchthaven. Plus dakterras met loungestoelen: 2-pk vanaf € 80. Tel. + 212 24 39 16 09, www.marrakech-riads.info of www.magischmarokko.nl.

Tijd & geld

In Marokko is het 1 uur vroeger dan hier. Is het bij ons zomertijd, dan is het verschil 2 uur. En 1 Marokkaanse Dirham = € 0,08.

Reisgidsen & boek

Rough Guide Morocco, compleet en met gedegen informatie (€ 27,75). **Lonely Planet Morocco**, vooral door de praktische informatie een aanrader voor zelfstandige reizigers (€ 20,95). **Trotter Marokko**, Nederlandstalig, met uitgebreide achtergrondinformatie (€ 17,95). Voor de steden is een gedetailleerde plattegrond een *must have* die je ter plekke kunt kopen in een winkel of riad/hotel. Leestip voor in de trein: A. den Doolaard, **Door het land der lemen torens** (1938). Heerlijk gedateerd en sfeervol reisverslag. De herdruk is te krijgen via www.bol.com.

Informatie

Verkeersbureau van Marokko
Louizalaan 402
1050 Brussel
00 32 2 646 6320
www.tourism-in-morocco.com

Internet

Meer informatie over Marokko vind je op www.marokko-info.nl www.magischmarokko.nl en www.visitmorocco.org.

www.reizen.nl

Op onze site vind je meer informatie en filmpjes m.b.t. reizen per trein in Marokko, én nog meer boeken (met besprekingen) over het land.

8-daagse Treinreis langs de Koningsteden

Speciaal voor REIZEN Magazine heeft Valerius Reizen deze comfortabele privé treinreis samengesteld. Vanaf Fès naar Marrakech, waarbij u overnacht in riads.

- Dag 1:** Vlucht Amsterdam - Casablanca. Transfer naar Riad Mabrouka in Fès.
- Dag 2:** Stadwandeling met privéguides.
- Dag 3:** Vrij ter besteding. Tip: bezoek Meknès en de indrukwekkende ruïnes van de Romeinse stad Volubilis.
- Dag 4:** Per trein naar Rabat (200 km). Overnachting in 19de-eeuwse riad Oudaya.
- Dag 5:** Vrij te besteding.
- Dag 6:** Per trein naar Marrakech (320 km), door afwisselend landschap.
- Dag 7:** 's Morgens wandeling met gids, 's middags vrij.
- Dag 8:** Via de luchthaven van Marrakech terug naar Amsterdam.

Prijs per persoon o.b.v. een 2-pk

1 januari t/m 31 oktober: € 1.045
Dagelijks vertrek mogelijk. Toeslag hoogseizoen (15/2 - 15/6 & 1/9 - 31/10): € 45 p.p. Vraag ook naar verlengingsmogelijkheden.

Inclusief o.m.

- Vlucht per Royal Air Maroc in H-klasse (op basis van beschikbaarheid)
- Luchthavenbelasting, brandstof- & veiligheidsheffing € 212 p.p. (o.v.v. wijzigingen)
- 1e Klas tickets Fès-Rabat/Rabat-Marrakech
- 3 Overnachtingen in Fès (incl. ontbijt & 1x diner) 2 in Rabat (incl. ontbijt) en 2 in Marrakech (incl. ontbijt & 1x diner).
- Wandeling met gids in Fès en Marrakech
- reisgids **Insight Marokko** (1 per boeking).
- Niet inbegrepen:* eventuele toeslagen, € 10 ANWB administratiekosten en € 2,50 per boeking bijdrage Calamiteitenfonds.

RM Travel Club
v.a. € 1.045

Boeking en informatie

Bij de ANWB Winkels, tel. 0900-9008070 (lokaal tarief) of via www.reizen.nl
Op alle arrangementen zijn de ANVR-reisvoorwaarden van toepassing.

